

## המנשר בעניין הקמת בנק אוצר ההתיישבות כפי שפורסם על ידי המזרחי הנחשב כצוואתו של הרב מוהליבר

בא שמשנו, כבה אורנו, נפלה עטרת ראשנו, רבנו הגדול, הגאון הנשגב, הצדיק התמים, איש האמת ובעל החסד, אבי ישראל ובונה ציון, רבנו מאורנו רבי שמואל מאהליווער איננו! גדול השבר נורא האסון! ביום ה' י"ט סיון בשעה הרביעית וארבעים רגעים נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש! אין מלים בפה, אין כח ביד לתאר כעת את ערך האבדה הגדולה שאבדה לעמנו. לא זקן בן שבעים וארבע שנים וחמישים ואחד יום מת עלינו, כי אם צעיר-הרוח שלבו היה פתוח לכל דבר הנוגע לתורתנו, אומתנו וארצנו ותחנתן. עד יומו האחרון שם כל מעיניו בהן ולהן הקדיש כל ימי חייו. ביום ג' י"ז סיון בשעה השמינית בערב אישר וקיים את המכתב החוזר הכתוב בזה לשלחו לכל וחובבי ציון והמה דבריו האחרונים בצרכי הכלל. למחרתו, ביום ד', בשעה השמינית בבקר אחזהו השבץ ולא יכול עוד לדבר. הננו עושים את רצון מורנו הגרש"מ זצ"ל והננו מוסרים את המכתב החוזר מלה במלה, כפי שאשרהו וקימהו.

אחים יקרים ונכבדים!

ראש הציונים ד"ר הערצל כותב לאדמו"ר הגרש"מ כי קבל מכתבים רבים ממדינתנו שבהם דורשים בני ציון לדעת את דעת אדמו"ר על אדות הקאלאניאלבאנק [=בנק ההתיישבות], ולכן הוא מבקש כי יביע אדמו"ר את דעתו בזה. באמת איננו מבין אדמו"ר למה דרושה הסכמתו על מפעל אדיר ונכבד כהבנק הזה אשר בהוסדו יוכל להביא לעמנו וארצנו תועלת רבה מאד ואיננו מוצא כל סבה להתנגד לעצם המוסד הזה. אין זאת כי אם שלרגלי חלוקי הדעות בעניינים אחרים הנוגעים אל הציונות נמצאים כאלה שמתנגדים גם למפעל הזה ואם כן הדבר, אומר אדמו"ר:

**"הנני מבקש את כל אחינו החובבים את ציון באמת ועוסקים בישובה באמונה, להתאחד יחד לעבוד ולפעול לטובת המפעל הזה בכל כחם ויכלתם, ברשיון הממשלה יר"ה. באנק יהודי כזה בהמצאו בידיים בטוחות ואמונות לעמנו ולארצנו יוכל להאיר אור חדש על ציון ועל ישובה. חובה על כל אחד מאתנו להשתדל בקיומו. אך כאשר דבר הבאנק הזה הוא המעשה הראשון שהננו עובדים ביחד את אחינו הציונים הנכבדים הנני מוצא לנכון להזכיר את שני התנאים הראשיים אשר עלינו לשמור:**  
**הישוב בארץ-ישראל ברשיון ממשלת תוגרמה צריך להיות אחד מראשי עבודתנו ועלינו החובה להרחיבו ולהגדילו עד מקום שידנו מגעת, ולכן מחויב הבאנק הזה להקדיש סכום הגון, חלק נכבד מכספו להרחבת הקאלאניציא ברשיון ממשלת תוגרמה. ועם כל העסקים שיעסוק הבאנק הנוגעים לטובת עמנו עבודת הקאלאניציא תעמוד בשורה הראשונה.**  
**היסוד לחבת ציון היא תורתנו הקדושה, כאשר כתבתי במכתבי הראשון אל האספה בבזל, ובלעדי תורתנו, מקור חייו, כל עבודתנו מאפע. ולכן חלילה לראשי הציונים לתת מקום בעבודתם הלאומית ללעז עליהם, כי הציוניות מחללת תורתנו כאשר מלעיזים בימים האחרונים. אמנם כל הבא לעבוד עבודת עמנו וארצנו איננו שואלים אותנו על הנהגתו היהודית הפרטית, אחים הננו כולנו לצרה ואחים נהיה לתחיה, אבל יסוד עבודתנו הלאומית צריך להיות תורתנו הקדושה; ולכן הבאנק היהודי הזה ישמור את יסוד תחייתנו מכל משמר.**

**אם שני הדברים האלה, התורה והקאלאניציא, תשמור הציונות בכל מעשיה בכלל ובמפעלנו הראשון, זה הבאנק, בפרט, אז תקוטי חזקה שבהשיגנו רשיון הממשלה ליסד המוסד הזה ירבו אחינו לחתום על המניות וימלא כל הסכום הדרוש, והמוסד הגדול הזה יוסד על בסיס נכון וחזק והבוחר בציון יופיע על עצתנו, ויברך את מעשי ידינו ויהי המוסד הזה לתפארת לעמנו ולברכה בארצנו.**

זאת היא, אחים נכבדים, דעת אדמו"ר, תקותנו תשעשענו כי כלם יסכימו לדעה זו, ואז יתאחדו יחד כל הלבבות האוהבים את ציון וישראל, כל הכחות העובדים לתחיתם כולם יעבדו שכם אחד באהבה ושלוש ואחדותנו היא ברכתנו.

**אחים יקרים ונכבדים! מלבד העבודה הזאת יש לנו עוד מה לעשות, יש לנו מושבות בארה"ק אשר רבים מאכריהם וכורמיהם עודם זקוקים לתמיכה, יש לנו על הרי יהודה פועלים למאות המחכים ליום שנעמיד גם אותם על הקרקע, ולזה יש לנו ועד נכבד באדסא מאושר מטעם הממשלה יר"ה, הדואג להאכרים והפועלים האלה ומשתדל לעזרם ולתמכם. עלינו מוטלת חובה גדולה וקדושה לתת ידים להועד הזה לשכלל את האיכרים הדורשים עוד שכלול ולהעמיד את הפועלים על הקרקע. עלינו לדעת, כי אחורי הפועלים האלה עומדים עוד אלפי אנשים מיושבי ארה"ק המחכים**

בכליון עינים ודאבון נפש ליום שיוכלו לעבוד אדמת הקדש גם בשדות אחרים, הוא היום שהפעלים הישנים העובדים בשדות אחרים זה שנים רבות יתנחלו על נחלתם המה. עלינו לדעת, כי ביום אחד לא תתישב ארץ ובפרט ארץ שזה מאות בשנים עזובה ושוממה ועוד על ידי עם שזה כאלפים שנה שנתק מעבודת אדמה. ישוב גדול לא יוכל להתכונן טרם נעשו נסיונות רבים לסלול הדרך הנכונה, לכן גם המעשים הקטנים לוא יהי כי קטנים הם, של הועד הנכבד באדסא, גדולים המה מאוד לעבודתנו הלאומית, ועל כל איש ואיש שתחית עמנו בארצנו קרובה ללבנו, החובה להרבות חברים לחברת התמיכה, להגדיל הכנסתה למען תוכל להשיג פעלה.

הישוב בארה"ק הראה לנו ולכל העולם כי עוד רוח חיים בקרבנו, חיה גם שפתנו וחיים בקרבנו כל הכשרונות הטובים שחונינו מאת אלוקינו. המושבות בכרמיהם ופרדסיהם מראים כי עוד נוכל לחיות מפרי אדמתנו הטובה וכי אחינו מסוגלים לעבודת אדמה וירושת אבותינו זאת לא אבדה מאתנו, בתי הספר שבכל המושבות ובית הספר ביפו בראש הראו כי רוח תורתנו הקדושה תכה שרשיה בלב בנינו כי יחיו על פיה ושפתנו היה בפיהם ועברים יהיו בכל לבם ונפשם נאמנים לדתם, ארצם ועמם בכל חושיהם וכשרונותיהם; והחובה עלינו להרחיב את הישוב הנהדר הזה ולהחזיק בידי כל המפעלים הדורשים חיזוק, כי יוכלו להגדיל פעלם. ובעבדנו לטובת הישוב וכל צרכיו בארץ הקודש עלינו לעבוד גם פה לרומם את רוח עמנו, להבינו בינה מה היא תקותנו ומשאת נפשנו. עלינו לחבב עליו את ציון וישובה ולהטות לבו ועיניו אליה. ידע עמנו את גדלו בעבר, וגדלו לא ביד חזקה וחרב שלופה, כי אם בתורתו הקדושה, ברוחו הכביר ובחיי הטהורים על אדמתנו. ידע עמנו את מצבנו בהוה, שלבד מצבו החמרי ההולך ורע יום יום, עוד תורתו, מקור חיינו, משתכחת ובנים רבים רבים מתרחקים ממנו רחוק, רחוק. ידע עמנו את תקותו לעתיד מה היא. ידע כל אלה, ועלינו להודיעו ללמדו ויתן ידו ולבו לציון.

כן, אחים נכבדים. עבודה רבה לפנינו ועלינו לעבוד ולעבוד בלי לאות ובלי הרף, עלינו לעבוד שכם אחד בלי פרוז באהבה גמורה ובאחדות שלמה.

ובשבת נחמו הבע"ל בבואכם להתפלל יחד, לעלות לתורה ולדרוש ברבים, כדרככם מדי שנה בשנה, לחבב על עמנו את רעיונו ולנחם אותו בצרותיו עליכם להבינו, כי הנחמה האמיתית היא זו שהאדם מוצא בנפשו פנימה. נחמת עמנו היא ציון; ולכן צריך העם להרגיש בקרבו את חבת ציון ולא סביבותיו. ואז לא ישאל: מה עשו, כי אם מה עשינו. ואז בהאמינו בכוחותיו לא יתיאש אם לא יראה מעשים גדולים נעשים כהרף עין. ידע כי עבודתנו היא לשנים רבים, אבל עבודה לאמית היא שכל מעשה ומעשה, אף אם קטן הוא, הוא צעד לפנינו! נעבוד, חובבים יקרים, נעבוד והבוחר בציון יהי בעזרנו.

ברגשי כבוד וברכת ציון

מזרחי.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> מתוך ארכיון ד"ר מרחביה, האוניברסיטה העברית, המחלקה לכתבי יד עתיקים